

Gmina Chełmno Oficjalny portal informacyjny

Adres artykułu: <https://gmina-chelmno.pl/arttykul/nawawies-chelminska>

Nowawieś Chełmińska

Nazwy wsi: Dawna nazwa wsi używana do roku 1396 brzmiała Neudorf, w 1519 zmieniła się na Newedorff, w 1802 roku Neudorf.

Położenie: Miejscowość położona jest w dolinie Wisły w odległości 9 km na północny wschód od Chełmna, przy drodze z Grudziądza do Chełmna przez Klamry. Wieś o metryce średniowiecznej, własność miasta Chełmna. Pierwsza wzmianka o wsi pojawia się w dokumencie z 1396 r. układu kapituły chełmińskiej z radą miasta Chełmna, dotyczącym biskupiego korca ze wsi miejskiej Neudorf – od 4 pługów. W 1479 roku szpitalowi Św. Jerzego w Chełmnie, posiadającemu w Nowejwsi 4,5 łana gruntów oraz dom, wydane w dzierżawę, miasto poleca innego dzierżawcę. W XVI w (od 1505 r.) terytorium wsi stanowi własność biskupstwa chełmińskiego. W 1519 r. biskup chełmiński Jan Konopacki nadał wieś kościołowi parafialnemu w Chełmnie. W 1751 r. miejscowość zostaje zasiedlona przez mennonitów. W 1773 roku Nowawieś liczyła 112 mieszkańców i 13 łanów powierzchni. W 1886 r. obszar wynosił 1908,48 mórg, wieś posiadała szkołę podstawową. Mieszkańcy przynależeli do parafii katolickiej w Chełmnie i ewangelickiej w Wielkich Łunawach.

Według danych spisowych we wsi było:

- 1886 r. - 36 budynków mieszkalnych i 294 mieszkańców, w tym 142 katolików i 152 ewangelików,
- 1905 r. - 59 budynków mieszkalnych i 295 mieszkańców, w tym 114 katolików, 166 ewangelików i 15 innych chrześcijan,
- 1921 r. - 61 budynków mieszkalnych i 309 mieszkańców, w tym 143 katolików, 162 ewangelików i 4 innych chrześcijan.

Nowawieś Chełmińska jest wsią o zabudowie rozproszonej w typie rzędówki bagiennej.

Na terenie wsi występują liczne obiekty o wartości kulturowej, do których zalicza się: - szkoła podstawowa nr 13 murowana z ok. 1912 r., obecnie budynek mieszkalny oraz gospodarczy, wcześniej wykorzystywany min. jako poczta,

- 12 domów mieszkalno - inwentarskich,
- 8 chat i chałup,
- cmentarz ewangelicki założony w końcu XIX w., nieczynny.

Obecnie do Nowejwsi należą również miejscowości: Żaki i Wenecja, stanowiące kiedyś osobne wsie.

Żaki.

Dawna nazwa Saacki Mühle, z niemieckiego Zaki Mühle. Wieś położona jest w dolinie Wisły, u podnóża krawędzi doliny nad Strugą Żaki, w odległości 8,5 km na północny zachód od wsi Wabcz. Żaki były osadą młyńską przy wsi Wabcz. Pierwsza wzmianka o młynie w Wabczu pochodzi z 1376 r. W 1440 r. młyn był własnością mieszczan chełmińskich. W 1505 r. okręg starogrodzki w Wabczu stał się własnością biskupa chełmińskiego, który nadał młyn Zgromadzeniu Braci Wspólnego Życia sprowadzonym z Holandii do prowadzenia tzw. Akademii Chełmińskiej. W 1514 r. komisja królewska rozstrzygnęła spór o młyn między biskupem a kapitułą chełmińską, stwierdzając że jest on własnością Braci Wspólnego Życia w Chełmnie. W 1519 r. biskup chełmiński Jan Konopacki nadał młyn przy wsi Wabcz kolegiacie w Chełmnie. W wizytacjach dóbr kościelnych, około 1667 r., dzierżawcą młyna był Wawrzyniec Sikorski. W 1885 r. w osadzie młyńskiej należącej administracyjnie do Nowejwsi Chełmińskiej był 1 budynek mieszkalny i 8 mieszkańców. W 1912 r. właścicielem młyna wodno – parkowego był Józef Piotrowski. Młyn został zniszczony (rozebrany) w okresie powojennym.

Wenecja. Dawna nazwa wsi: Ventia, z niemieckiego Vendja.

Wieś położona w dolinie Wisły w odległości 11 km na północny wschód od Chełmna, przy drodze z Grudziądza do Chełmna przez Klamry. Miejscowość założona w 1604 r. na gruntach należących do miasta Chełmna, elokowanych mieszczanom chełmińskim od 1602 r. W 1876 r. połączona administracyjnie z Nowąwsią. W 1893 r. obejmowała 168,78 mórg obszaru oraz liczyła 17 budynków mieszkalnych i 72 mieszkańców.

Obecnie Nowawieś Chełmińska liczy 275 mieszkańców. Sołtysem jest Pani Halina Wójtowicz, która także reprezentuje sołectwo w Radzie Gminy.

We wsi działa jednostka OSP wpisana do krajowego systemu ratowniczo gaśniczego. W pobliżu znajduje się kompleks leśny licznie odwiedzany szczególnie przez grzybiarzy.

Sołtys: Wójtowicz Halina - 722-198-989

Załączniki:

[Statut](#) pdf, 222 kB

Data wytworzenia:	24.09.2025
Opublikował w BIP:	Jarosław Zima
Data opublikowania:	24.09.2025 11:09
Liczba pobrań:	64

Metryczka

Data wytworzenia:	24.09.2025
Opublikował w BIP:	Jarosław Zima
Data opublikowania:	24.09.2025 11:09
Liczba wyświetleń:	141